

Mehmet Bayrak 'tzn
Sayın Vartkes Alyanak'z,

ALEVİ-BEKTAŞİ EDEBİYATINDA
ERMENİ ÂŞIKLARI

[AŞUĞLAR] üstüne
bir çalışma; dostluk duy-
gularıyla... 22.04.2010

özge

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	33
------------	----

I. KESİM İNCELEME – ARAŞTIRMA

I. BÖLÜM: Osmanlı'da Kızılbaş- Hristiyan İlişkileri.....	39
A) Giriş.....	39
B) Özetle Geçmişte Alevi- Hristiyan İlişkileri.....	42
C) 19. Yüzyıl Dönemeci.....	47
Ç) Protestan Misyoner- Kızılbaş/Alevi Kürt Etkileşimi.....	50
II. BÖLÜM: Osmanlı'da Kızılbaş Kürt- Hristiyan Ermeni İlişkileri ve Kürtçe „İncil“.....	60
A) Protestan Misyoner- Alevi Kürt Etkileşimi.....	62
B) Misyoner Belgelerinde „İncil“ Sunumu.....	63
C) Osmanlı- Türk Yönetimlerinin Karşı Çalışmaları.....	67
Ç) Alevi- Hristiyan İlişkileri Konusunda Gizli Belgelerin Sunduğu Gerçekler.....	69
D) Tarihçilere Göre Alevi- Hristiyan İlişkileri.....	70
III. BÖLÜM: Şiire Yansıyan Osmanlı/Türk/Kürt- Ermeni İlişkileri.....	74
A) Manilerin Söylediği.....	74
B) Şiir ve Türkülerin Dilinden.....	78
C) Destanlara Yansıyan Osmanlı- Ermeni Söyleşmeleri.....	83
Ç) Sonuç.....	89
IV. BÖLÜM: Eski Anadolu Şiirinden Âşıklık Geleneğine.....	91

V. BÖLÜM: Âşıklık Geleneği ve Alevi Edebiyatında Ermeni „Aşuğ“ları	101
A) Giriş.....	101
B) Ermeni „Aşuğ“ları ve Alevilik.....	106
VI. BÖLÜM: Türk Literatüründe Ermeni Âşıkları (Aşuğlar)	113
A) Cönk ve Şairnâme’lerde Ermeni Âşıkları.....	116
B) Basılı Ürünlerde Ermeni Âşıkları.....	127
C) Kısa Değınmelerle 1980’den Sonraki Çalışmalar.....	135
Ç) Sonuç: Kısa Bir İrdeleme.....	144

II. KESİM ANTOLOJİ

BİYOĞRAFİLERİ VE ŞİİRLERİYLE ERMENİ ÂŞIKLARI

[Mahlasların Alfebetik Sıralamasına ve Şiirlerin İlk Dizelerine Göre]

ABDÎ (Âşık)	151
1- Görmedim dünyada rahat yüzünü / 151	
2- Gezerim gezerim gitti mi bilmem / 152	
3- Vefasız fani dünyayı / 153	
4- Vakt-i Zaman Destanı / 154	
AFATÎ (Âşık)	158
1- Destan Ölüm Üzerine / 158	
2- Destan 159	
AGÂHÎ (Âşık)	162
1- Bu ne musennadır bu ne hasnadır / 162	
2- Ne malım fani dünyada ne bir cüzzi tamahım var / 163	
3- Ne alaka idüp kaldım ne bir şirin nigârım var / 163	
4- Fitne-i zamanın devri döneli / 164	
5- Sen hublar şâhısın sultan ya handan / 164	
6- Ah, efendim, ne bu sendeki hâlet / 165	
7- Zer libas giydirdsen benzetmek için / 165	
8- Gâhidem hükm ider İran Şahına / 166	
9- Yeter haşrete dek bize bu arzu / 166	
10- Nahşi ilme gelmez, irfana gelmez / 167	
11- Elif Allah, be beyandır âleme / 167	
12- Nice bir nice canımın canı / 168	

- 13- Yıkıp göynüm viran eden / 168
14- Evvela neslimiz Hazret-i Adem dünyaya bir geldi / 169
15- Cemal-i hurşid-i mahi? menendim nerde ben nerde / 169
16- İbrahim İsmayil kurban okudu / 169
17- Bir hüsnü melek âfet-i devrana vuruldum / 170
18- Kâmilin nazm-i tasavvuf dembedem dikkatlenür / 170
19- Ol cehl-i düne maarif-i irfan nice deyim / 171
20- Ne alaka olub kaldım, ne şirin nigârım var / 171
21- Bilcümle olan esria alya emri Hüda'nındır / 172
22- Sökülmez ğarib göynümün puladı darb-ı berçinden / 172
23- Cihanı yokdan vareden ezel sübhanımız vardır / 173

AGOP (Kul)	175
1- Bugün bir güzele yolum uğradı / 175	
2- Selvi boylu güzellerin serdarı / 176	

AHTERÎ (Âşık)	177
1- Malı mülkü servet-i dünyayı sormayın bana / 177	
2- Ey hakikat vaizi, ey sırr-ı aşka âşina / 178	

AŞKÎ/ÂŞIKÎ	179
1- Niçin cevreylersin ey kaşı keman / 180	
2- Yaz gününde yezit olan sofunun / 180	
3- Nice bir gözlerim ağlar gezersin / 181	
4- Ey sinemi al kana medet didelerim / 181	
5- Göynümü düşürdüm ey çeşm-i âfet / 182	
6- Canana cefa kalbe noîa cana sefadır / 182	
7- Kalmadı sadık muhib fitne-i cihan oldu hep / 183	
8- Dilâ rihdanla cananlar seza kılsa nihan işret / 183	
9- Haflar bir melek sima perî peykerden ayrıldım / 184	
10- Hasret-i aşkınla bir gün olmadım hürrem güzel / 185	
11- Ey yüzü âyine-i âlem-nümâ eylesesi / 185	
12- Ey diriğa nasihat bir kati düşvari hal oldum / 186	

AYÂNÎ (Âşık)	188
1- Gör nice perî halim perişan eyledi / 188	
2- Nâzeninim sen benim olsan olur dünya benim / 189	

AZAD KALFA (Âşık)	191
1- Diledim niyaz etdim o yardan / 191	

AZNAVUROĞLU (Âşık)	192
1- İstanbul'da yangın olduğu sene / 192	
BAHARÎ (Âşık)	194
1- Ey gönül hoşbûlar verir gönül yaraşan / 194	
2- Hûb-i dehr içre senin hüsnüne kıymet bulamam / 194	
3- Beni mest etdi gine giysû-yi müşk-i hetenim / 195	
4- Dehre kim kılssa nazar hayran olur âlem bu ya / 196	
BALİOĞLU (Âşık)	197
1- Ser âşıkım bir söylerim gör ne dilden söylerim / 197	
BÎDÂRÎ (Âşık)	198
1- Evli ile Bekâr Destanı / 198	
CEDİDÎ (Âşık)	203
1- Tahsil etmek için marifet ilmi / 203	
2- Âlemi kim eyledi âyeti tevsir suheni / 203	
3- Ziya ezel dünya hâli hâlikı kıldı muhkemi / 204	
4- Aman yarab naçar kıl arzuhalım var lisanım yok / 204	
CEHDÎ (Âşık)	206
1- Sevdığım elinden elif mîm ü nun / 206	
2- Bana derler ne yanarsın âlemde / 207	
3- Senin için çektiğim sevda elinden / 207	
4- Hamd olsun Bariye, rah-ı gönülden / 208	
5- Söylen ol yar âşıkı rindane koyansın beni / 208	
6- Ya niçe ah etmeyim dostlar ki tey içerim yanar / 209	
7- Bu vücudum şehrini ahir viran eyler ecel / 209	
8- Bu bana bu kuzum bu etdiklerin / 210	
9- Eylenip durmadı bir saat bir dem / 210	
10- Felek sana n'ettim n'eyledim bilmem / 211	
11- Şimdi dostluğumuz vardır cabeca / 211	
12- Gönül yeter oldu eyle feragat / 212	
CEMALÎ (Âşık)	213
1- Cihan çarşısında bir dükkân aldım / 213	
2- Dasitan "Elem Beyan" / 214	

CERYANOĞLU	218
1- Bilmem gönül senin düşünmen nedir / 218	
2- Vargit felek vazgeç benden, senin ile işim yok / 219	
3- Apansızdan derunumda bir od düşdü bilmedim / 219	
4- Derunumdan ah çekerim, kimse bilmez ahvalim / 220	
5- İnsanoğlu tadbirin gör, kimse bilmez ne gün ölür / 220	
6- Yarabbim sen eyle nazar, vesveseden olduk bizar / 221	
CEYHUNÎ (Âşık)	222
1- Ey Şâh-ı velâyet Hayder-i Kerrâr / 223	
2- Ey şûh-i müstesnâ çeşm-i sahhârın / 224	
3- Râh-ı hakîkate dil oldu bende / 224	
4- Dökülmüş sâye- veş zülf-i siyâhın ârız-ı pâke / 225	
5- Erdi mâtem mâhı nev- cûlar gibi sen çağla gel / 225	
CİVAN (Âşık)	227
1- Derd ü gamdan göz açmadım ağalar / 228	
2- Humar gözlüm zâti gönlüm kırıgındır / 229	
3- Boz bulanık akar derler Aras'ı / 229	
4- Seyre çıkmış sevdiğim şûh-i cihân olmuş bu gün / 230	
5- Kadir Mevlam senden murad isterim / 230	
6- Ne dilersin efendim bu dile dildar olan sensin / 231	
COŞKUNÎ (Âşık)	232
1- Güzellik mülkünün sahip-kıranı / 233	
2- Coşkunî-Mahirî Karşılaşması / 233	
3- Coşkunî-Şâmilî Karşılaşması / 236	
4- Coşkunî-Muhibbî Karşılaşması / 240	
CÛDÂÎ (Âşık)	245
1- Kudretten çekilmiş yüzüne boya / 245	
2- Cemal-i yarı gördüm ol zaman sandım ki mah çıktı / 246	
3- Bulduğum bir tanecik yekta elimden gitti ah / 246	
4- Ahuzare düşdüm dostlar nişleyim / 246	
DÂDERÎ (Âşık)	248
1- Kimse bilmez kimselerin hâlini / 248	
2- Sevdiğim edelim gel ahd u peyman / 248	
DAVUT (Kul)	250
1- Kadir Mevlam senden bir dileğim var / 250	

DELLEK MURAD	251
1- Namerd köprüsünden ölsem geçmeriem / 251	
DERÜNİ (Âşık)	252
1- Güler yüzüne ederler rağbet / 252	
2- Sen misin cananım, hub ser- efrâzım / 253	
DERYABÎ (Âşık)	254
1- Bir meydan göründü gönlüm evinde / 254	
2- Başında saçın/Devletli tacın / 255	
DİGORÎ (Âşık)	256
DİLDARÎ (Âşık)	257
1- Girdim dostun bahçesine gül güle karışmış / 257	
2- Ben bugün bir güzel gördüm / 258	
3- Ey civan-ı misaldır ebr- u siyaha perçemin / 258	
4- Bir şîrince sözlü bir hûb nefesli / 259	
5- Okuyup hocamdan destur almadım / 259	
6- Doğruladım sana doğru râhı senden dönmenem / 260	
7- Bendesiyim bir civanın kul edip satmaktadır / 260	
8- Tilleli kuğum yeşil yeşili ol suna / 261	
9- Hey güzel methedeyim senin aha perçemin / 261	
ELFAZÎ (Kul)	263
1- Bir hûni gözlünün mübtelasıyım / 263	
2- Ben de bir dostumdan firar eyledim / 264	
3- Hey peri gördüm mah cemalin aya benzen / 264	
4- Be kaşı kemanlım başı dumanlım / 265	
5- Cebrail dest uzatanda aya kaplanmış gelir / 265	
6- Yahya pîre hizmet edip erkânı bulmaktır hüner / 266	
7- Geriden lâf atmak âşikâr olmaz / 266	
8- Elfazî- Muhibbî Karşılaşması / 267	
EREMYA ÇELEBÎ	273
1- Ey varım ömrümün tahtına sultan / 273	
2- Ol Mirkadanın çeşmi ü nazarı / 274	
3- Ketb ezeli arzan deyem üsdünü de mualladur / 274	
4- Ben murada iremedim / 275	
5- Meclis-i Kâse vü Zevk için / 277	

- 6- Malum İzzet Çelebi' me / 278
- 7- Kamet-i'l-tifil u serv-i revan / 278
- 8- Ey varum ömrümün tahdine sultan / 279
- 9- Ey benim sultanım çelebi ağam / 280
- 10- Kelamın nadiran yoğsulen geda / 281
- 11- Esrar-ı safiat sıdk-ı dil u de / 281
- 12- Müminan asli pakden uçmağe nayil ecdad / 282

FAKİRÎ (Âşık).....284

- 1- Cehaletten çektim hezar nedamet / 285
- 2- Çile-i gurbeti yeter çektiğim / 285
- 3- Seni benden cüdâ eyledi Mevlâ / 285
- 4- Ne çare atılmış âbu dâneler / 286
- 5- Çekilir gurbette nice melâmet / 286
- 6- Ya, nice bir ateş düştü serime / 286
- 7- Yeter cevri eyledin, nazlı sultanım / 287

FENDÎ (Âşık)..... 288

- 1- Hacı Bağdasar Destanı / 288

FENNÎ (Âşık).....290

- 1- Yâr istedi bizden dūr gibi sözler / 290

FERDÎ (Âşık).....292

- 1- Zamane hûbları pek hoppa olmuş / 293
- 2- Mübtelây-ı aşka müjde hânede dilber de var / 293
- 3- Kûşe-i dilden ser-i mû kâkülün dūr olmasun / 294
- 4- Zeytun Mersiyesi / 294

FEYZÎ (Âşık)..... 299

- 1- Canıma kâr eyledi cânâ muhabbet ateşi / 299
- 2- Ey nihâl-işve bir nev-res fidanımsın benim / 300
- 3- Aman ey canımın canı ben can-ı gıryanım / 300
- 4- Gel gönül seninle yâre gidelim / 301
- 5- Ey benim sevdiğim gamzen kan eyler / 301
- 6- Kendi mikdarından ey dil herkesi âlâ gözet / 302

GEVHERÎ (GEVHEROĞLU, Âşık).....303

- 1- Gülşen-i hüsnünde bugün ol yârin / 303
- 2- Ah edüb derdile solmaz her âşık / 303

3- Sâlik-i âşkî san ruz u şeb ey dil / 304	
4- Gûş eyle bu sözüm alma âhımı / 304	
5- Cemâlin görmeye günde bir kerre / 305	
6- Hak Tâla nazar eyledi / 305	
7- İrast geldim kümesine pirlerin / 306	
8- Geçerken ol şuhu gördüm / 306	
9- Be ağalar dert yüzünden bağı büryan olmuşum / 307	
10- Gezer ruhun cihan devran / 307	
ĞANÎOĞLU (Âşık)	309
1- Behey kaddi tûba ol şîrin zîba / 309	
ĞARİB (Kul, Kutucu)	311
1- Yüce dağların başından / 311	
2- Kadir Mevlam senden bir dileğim var / 311	
ĞAZAR (Âşık, Kôr)	313
1- Diyneğin gaziler kulunuz ne der / 313	
HAKKÎ/HÂKÎ (Âşık)	315
1- Bülbül ne durursun kılâgör figan / 315	
2- Sakın terk eyleme ırz u edebî / 316	
3- Ey dilâ pirlerden aldık himmeti Bektaşîyiz / 316	
4- Kavm-i Yezîd yezidliğîn bildirdi / 317	
5- Gel gönül bend olam sen ol dîlbere / 318	
HARABÎ (Âşık)	319
1- Dasitan Yahudi Hagop'un / 319	
HARBÎ (Âşık)	324
1- El çek bizden el çek ey zalim felek / 324	
HARTUN (Kul, Âşık)	325
1- Elif Allah yaradandı dünyayı / 325	
2- Dat felek senin elinden gözlerim gan ağladı / 326	
3- Naşı bağban bağa vardın bağ ile işin nedir? / 326	
4- Bir ağaç ki, kâmil olsa iptida, kökten kurur / 327	
5- Göyden iki melek indi, bir dilli biri lâl / 328	
6- İlimin deryasından yüzüp çıkmışam / 329	
7- Bu çarkı devrandı, ha gelip geçer / 329	

8- Gel deli divane göynüm sızıldar canım senin / 330	
9- Bahar faslı bu gülşene gelende / 331	
10- Elif Allah be bünyatı zılanda / 331	
11- Hak taala yattı cennet içinde / 332	
12- Bizden selam olsun ârif olana / 332	
13- Ey ağalar, ey gaziler / 333	
HÂŞERÎ (Âşık)	334
1- Seher oldu sular çağlar / 334	
HAYRANÎ (Âşık)	335
1- Dolumu sunan yârim / 335	
HIRÎDAR (Kul)	337
1- Neçe bu cefalar kılsın peri / 337	
2- Abdal ettin beni hüblar sultanı / 337	
3- Müştak oldum ben bir derde / 338	
4- Bu gam kasavet dünyada / 339	
5- Hıridar–Türabdar Söyleşmesi / 339	
HİTÂBÎ (Âşık)	341
1- Halinize mail oldum erenler / 341	
HOVANNES (BLUZ)	342
1- Sensin arı kız Meriem / 342	
HÜNERÎ (Âşık)	343
1- Behey nâdân ilm-i hikmet kitabını derin öğren / 343	
2- Âşık isen çık karşıma / 345	
İKRARÎ (Âşık)	345
1- Arzu eden çoktur ilm-i hikmeti / 346	
2- Âlim olsa boştur amelsiz adam / 346	
İLMÎ (Âşık)	348
İSEVÎ (Âşık)	349
1- Hüdayâ kenz-i lutfunla beni hıfz-ı hırsaset kıl / 349	
2- Nâr-i firkatle seraser âşıkân ağlar bu şeb / 350	

İSYANLI (Âşık)	351
1- Gel nasihat dutar isen / 351	
2- Ahir zamane kalmışık be hey beyler ağalar / 352	
İZ'ANÎ (Âşık)	354
1- Hasret ile feryad idüb çekmekteyim ah meded / 354	
2- Âşık İz'anî- Âşık Şenlik Karşılaşması / 354	
KAHTÎ (Âşık)	363
1- Ey dilâ talih değil dilden hatadır çekdiğim / 363	
KALAYÎ (Âşık)	364
1- Gafil olma aldatır seni mutlak / 364	
2- Âteş-i aşkınla yandır ya Resulullah medet / 365	
KALBÎ (Âşık)	366
1- Yok iken yarattı âlemi Mevlâ / 366	
KALUST DEDEYAN (Âşık)	369
1- Herşeye inadla basma ayağın / 369	
2- Dinleyin ahibba size bir destan / 369	
KARACAOĞLAN/GARAÇOĞLAN (Âşık)	373
1- Hezaran köprüden geçtim / 373	
KÂTİBÎ (Kul)	374
1- Kerem eyle yürü ceran kuzusu / 374	
2- Şu dünyam fanidir fani / 375	
KENZÎ (Âşık)	376
1- Bir takım hûriler gelmiş bu bağa / 377	
2- Dilberâ ! hüsnün temaşa eden insan hû çeker / 377	
3- Ol dişleri dür, ruhları hamra benim olsa / 378	
4- Sabreyle dilâ! Meclise cânân gelecektir / 379	
5- Ey peri ben sana olmuşum meftun / 379	
6- Bihamdillâh bu gün meclisime bir nevcivan geldi / 379	
7- Âşık Kenzî- Zülâlî Deyişmesi / 380	
8- Düşüp hengâme-i aşkına sahib-serir oldum / 381	
9- Dar kılıçlık davasını eylersin / 382	
10- Âşıkım dîdâra geldim ya Resulullah medet / 383	

KEŞİŞOĞLU /ZARURÎ (Âşık)	384
1- Vara vara kime edim şikayet / 385	
2- Yaşım seksen iken, buldu doksanı / 385	
3- Yüzbin mihnet ile bir bağ besledim / 386	
4- Niçe Süleyman mülküdür / 386	
5- Mihr olur beyan nûr bahri ile / 387	
6- Cevheri bir hem aslı bir / 387	
7- Aşk-ı Hakka gel emin ol ey püser / 388	
8- İlm-i hikmet ışığında bende ol / 388	
9- Çün uğrudan emin olmak çetince / 388	
10- Kim ki ola alçak gönül / 389	
11- Âkil oldur hâline şâkir ol / 389	
12- Fikrin ile kuş gibi ol asumane / 389	
13- Kendin döğmek âdeti şeyatindir / 390	
14- Gel olma zağ meyid çeşmine mayıl / 390	
15- Be zevkin sür İrafazi der sanga / 390	
16- Gel destine sen nizam ver zani ol / 391	
17- Gel ruhini fida et aşk-i Hakka / 392	
18- Beru gel sen özür etme aşkı yar / 392	
19- Hak korkusun ger yar itdin özüne / 392	
20- Ger tevazi pay oldunsa ne mani / 393	
KEVKEBÎ (Âşık)	394
1- Binbir ismin vardır hey Ğani Mabut / 394	
KÖÇEK (Vanlı)	395
1- Bir yiğit öğüt almayınca pîrinden / 396	
2- Bülbül kemali san sözün mânâsı / 396	
3- Kimse beni bilmez idi / 397	
4- Ey erenler! Aldı beni bir dert, bir bela, bir mihnet / 398	
KÖROĞLU (GOROĞLU)	399
1- Kendi halince bir baba kişidir / 399	
2- Bir bazman bir şahinin besi var / 400	
3- Şirin Şah-ı merdan, Ali ol Bakır / 401	
4- Hoy, hoy deyip bu meydana gelende / 401	
5- Garşu yatan garlı dağlar / 402	
6- İki derya arasında gemim var / 402	
7- Beyler! Bize sahra gurduyug / 403	
8- İler ilen arzumanın çekerem / 403	

- 9- Bizim yardumcumuz şol ğani Hakdur / 404
10- Haçanki ğavğaya başlayanda / 404
11- Arab at meydanında döner harlı harlı / 405
12- Bizden selam eylen Ğoca Kenan'a / 405
13- Benden selam olsun bulub gina / 406
14- Duldulinan bakdım bir ulu kervan / 406
15- Erdim seyir eyledim Arab çollerin / 407
16- Üç namerd bir sufaya gelenda / 407

LİSANÎ (Âşık)..... 408

- 1- İlahi mahşerde bizi ol asiler arasında / 408
2- Elest bezminde nakş etmiş bina-yı âdemi kudret / 409

LÛTFÎ (Âşık)..... 410

- 1- Güzel sevsin o pîri köhne kim ömr-i civan ister / 411
2- Gönlümlü nettinse aldın çeşm-i cavitlerle sen / 411
3- Bekledim derd ile her şam u seher reh- güzerin / 411
4- Kin saklama kalbinde ki insaf değildir / 411
5- Mest-i aşka sabrımız yok, sinemiz çâk eyleriz / 412
6- Gazâ- veş bir gece nâgâh aceb san'-i Huda gördüm / 412
7- Nice edeyim deli gönül elinden / 412
8- Nice hicret harab etti bu gönülümün kalesin / 413
9- Bir kaşları " ya ", gözleri şehla beni yaktı / 413
10- Devlet- i hüsnünle mağrur olursun / 414
11- Hüznüm efzun oldu gel imdada kurtar ya Vedud / 414

MAHCUBÎ (Âşık).....415

- 1- Vasfettim her yerin kalmadı gayrı / 415
2- Fenadır bazı dehrin lâlezarı berke gül rengi / 416
3- Ey mürğ-i zeban serseri dağlarda gezersin / 416
4- Benim ey tıfl-ı nâzım serv-i sehi gonca femim / 417

MAKLUBÎ (Âşık).....418

MANSURÎ/MANSUR (Âşık)..... 419

- 1- Ne getirdin çarh-ı felek başıma / 420
2- Mukim seyrettim gasilden bakar / 421

MECNÛNÎ/MECNÛN (Âşık)..... 422

- 1- Karşıdan salınma dilber / 424

- 2- Arz-ı hâlim eyle kaşı kemana / 424
- 3- Gel güzel gezelim dâr-ı fenâda / 425
- 4- Acep açılmadı baht-ı siyahım / 425
- 5- Gurbet ilde bir hâl geldi başıma / 426
- 6- Kadir Mevlam senden bir yar isterim / 426
- 7- Âhir bu dert beni sine götürür / 427
- 8- Sâkıy, bize niye sunarsın câmı / 427
- 9- Mecnun gibi çıktım gittim çöllere / 428
- 10- Bana aşkın peymanesin içirdin / 428
- 11- Sevdığım lûlfuna ereyim deyü / 429
- 12- Dost için gam yeme divâne gönül / 429
- 13- Cananım sözüme gücenme asla / 430
- 14- Terkederim seni kaşları keman / 430
- 15- Eşinden ayrılıp hasret kalanlar / 431
- 16- Dilber gül vermeğe girem bu başa / 431
- 17- Ne acâyip rûz imiş, cânâ, ne bayram günleri / 432
- 18- Cenge girsin dilâverler / 432
- 19- Duadan unutma sultanım beni / 433
- 20- Sakın gönül seni şikâr ederler / 433
- 21- Pes ondan gözünü yumdu bu mâtemden Resullah / 434
- 22- Ah nideyim sevdan gitmiyor candan / 435
- 23- Çarh-ı felek el eyledi âlimden / 435
- 24- Şimdengeri neme feryad edeyim / 436
- 25- Bir mestane bakışlı gamzesi cellat / 436
- 26- Kudret-i şeceri şumar götürmüş / 437
- 27- Esrar-ı nihan-ı gam-ı aşkın macerası / 438
- 28- Söyleyin efendim benim muradım / 438
- 29- Feragat kıl gel ey dil sen ümidin vasl-ı dilberden / 439
- 30- Gece gündüz yalvarırım Huda'ya / 439
- 31- Aşkın meyine ben kanageldim / 440
- 32- Feragat kıl bir gönül ümidi vâsf-ı dilberden / 440
- 33- Nedendir zâhidâ her dem gezersin bezm-i meydanı / 441
- 34- Sordular Mecnun'a Leyla nic'oldu / 442
- 35- Ey bad-ı seher var yürü canânıma söyle / 442

MELÛL/MELÎLÎ (Âşık).....443

- 1- Humar gözlüm o nükteli sözlerin / 443
- 2- Humar gözlüm aklım alır nicesi / 444
- 3- Bir acayip fikre varmış yarı gördüm söylemez / 444

NASİBÎ (Âşık)	489
1- Tıflı iken atdı beni felek zulm-u diyar-ı ğurbette / 489	
NATİKÎ (Âşık)	490
1- Görünce servi kaddin gonça ruyın ey gül-ü rânâ / 490	
2- O tıfl-ı naz ile dil dünyada bir olduğun görsem / 491	
NAZAR (Topal)	492
NAZİRÎ (Âşık)	493
1- Görüp bizden kaçan dilber döner amma neden sonra / 493	
2- Âteş-i aşkından yandım nevcivanım bir su ver / 494	
3- Rah-ı aşka sadık olmuşuz âşık / 494	
4- İhsan eyle sâki sazeri tasdan / 495	
NECMÎ (Âşık)	496
1- Göynümün mihrabı nûş-i revanı / 500	
NİDAYÎ (Âşık)	497
1- Olursa bu dünyada şöyle bir yarım olsun / 501	
NİHADÎ (Âşık/Şair)	498
1- Andeliban gülşeninde efğan benim gülşen senin / 498	
2- Söylen ol hûb-i zebûnum lutfu ihsan eylesin / 499	
3- Düştü gönlüm dilbera ve nâzeninin üstüne / 499	
4- Ey senem bu câme-i sebze sezâdır hançerin / 500	
5- Nakş-i hüsnü ey senem bağ-ı senem vadisidir / 500	
6- Suz-i aşkınla perişan olmadı huzum benim / 500	
7- Ey senem bu lerze-i aşkın beni zat oynadır / 501	
8- İntizarınla kaçan kim dediler pürsu olur / 501	
9- Ağyar eder maraza-yi riz-i hendile / 501	
10- Sûz mu bu hurşit mi ya nur-i ziya ya şemizan / 502	
11- Hemdürillah hâne-i meşhuru buldum bende ben / 502	
12- Zahida biz katrenin mestanesiyiz şüphesiz / 503	
13- Evvelâ hoş âşıkâ yarinden olsa rağbeti / 503	
14- Ey senem bu dil sana mahrem dedim döndü dedi / 504	
15- Bihamdillah erdi hengâm-ı narım / 504	
16- Aya matlub-i âlem çık salın peydanı görsünler / 505	
17- Habiba bezm-i hüsn-ü resmini tasvire yazmışlar / 505	
18- Kıldı âfâkı münevver ey şeh-i kişver yüzün / 506	

- 19- Dila bu ğurbet-i mihnet benim ömr-ü kütahımdır / 506
- 20- Kûy-i dildare kâm almağa varsam mı aceb / 507
- 21- Haram oldu ana şimden geruye pervezlik etmek / 508
- 22- Seni nakkaş-i ezel nakş-i pûyin sade kodu / 508
- 23- Gerçi ey meh aşika arz-ı cemal etdin bu şeb / 508
- 24- Gûyiya hal-i siyah ruhsar-ı canan üstüne / 509
- 25- Bihamdillah der-i vuslat açıldı kâmın ağzından / 509
- 26- Zahida dildil-i şeyda lenenlerle lenenlersin / 509
- 27- Henüz bir kâkül-i amber-feşanedir gönlüm / 510
- 28- Habiba vuslatın arzu edindim çok hazer çekdim / 510
- 29- Aya dildar-ı mehtalet cebinin müşteri behcet / 510
- 30- Bugün ruhsarını arz eyledi hubanımız geçdi / 511
- 31- Bihamdillah ziya verdi cihane kudret-i Mevla / 511
- 32- Nihadî'nin "Şairnâme"si / 512

NİRANÎ (Âşık).....516
1- Sene binsekizyüz tam doksan üçde (Destan) / 517

NIYAZÎ (Kul)..... 524
1- Ilgıt ılgıt eser seherin yeli / 524
2- Şikayet edeyim ey felek senden / 525
3- Bir gün olur duman baştan sıyrılır / 525
4- Havalandı gönül yürüdü efkâr / 526
5- Ey bûlbül- ü şeyda! Yine efgana mı geldin? / 527
6- Devredip geldim cihana, yine bir devran ola / 527

OHANOĞLU (Âşık)..... 531
1- Ecel ensemizde gezer, yakamızdan tutar bir gün / 531

PEPRONE (Âşık)..... 532
1- Yüreğim gam ile doldu / 532

PERÎŞAN (Âşık).....533
1- Dil-i âteş-feşan olsan paran yoksa dibin yoktur / 533
2- İstemem zahidâ câme-i dünya / 534
3- Hercâyî dilberin cevriyi çeken / 534
4- Kenc-i meşakkatlar derdi elemeler / 534
5- Dedim dilber nedir bana bu cefa / 535
6- İnayet babından lutf u keremkân / 535
7- Hercâyî dilbere meyil verenler / 536

- 8- Gurbetde otağım he u elif nûn / 536
- 9- Kaşları kemanım derde dermanım / 536
- 10- Ne kaçarsın benden ey mâh-i tâbân / 537
- 11- Çalım dilber aşkın narına yakdın / 537
- 12- Nedir bu çekdiğim divane gönül / 538
- 13- Bir güzelin vasfın eyleyim size / 538
- 14- Kimse bilmez derdimendin halini fehmi eylesin / 538
- 15- Sevdiğim kıldıkça cevri sitekler / 539
- 16- Hâl-i aşkın hâletinden zâhidâ / 539
- 17- Bir şad olmaz derde düşdüm derman ister göynümüz / 539
- 18- Halk eyledi yeri göğü türabı perverdigâr / 540
- 19- Ey gönül var mı âlemde şah-ı hubbanın gibi / 540
- 20- Ey benim şah-ı levendim sev beni sevdim seni / 541
- 21- Sorma halim ey şaha dildar elinden derdliye / 541
- 22- Evliyalar kurmuş ezel hoş binası Mansa'nın - 542
- 23- Gel benim kaş u kemanım merhaba hoş geldiniz / 542
- 24- Ey güzel cemâl-i razın mah-i tâbân sevdiğim / 543
- 25- Gönül şah-i levendinden cûda düşüb heran ağılar / 543
- 26- Olmadı bir kez muhabbet, sen bana, ben de sana / 544
- 27- Şeha benim dil ü kalbim gam olsun böyle kalsın mı / 544

PERVERÎ (Âşık)..... 545

- 1- Dilber dile dil dilber-i bericane bulaşmış / 545
- 2- Dil-i aşufta olup zâr ile şebu diyesin / 546

PESENDÎ (Âşık).....547

- 1- Hâl-i tereddütte kalma ey cahil / 548
- 2- Meşakkat rahına düş olan âşık / 549
- 3- Zâhid sen dem vurma ilm-i kübradan / 549
- 4- Sofi bir bak ehli-i dilin özüne / 549
- 5- Sofi tan eyleme tanburu sazı / 550
- 6- Okuyub ilmile âmil olanlar / 551
- 7- Şaştım bu âlemin revişlerine / 551
- 8- Göreli hüsnünü ey melek sima / 551
- 9- Mülk- ü masivaya geleli bizler / 552
- 10- Tekebbür perdesin çâk iden kâmil / 552
- 11- Tekebbür perdesin eylemeyen çâk / 553
- 12- Var halini arz eyle ol yâre Pesendî / 553
- 13- Söyletme beni sevdiceğim açma dehanım / 553
- 14- Ey fitne câdu ah yine mi sözüne kandım / 554

- 15- Dilbera vaslın içindir bunca efğan etdiğim / 555
16- Hiç kim ben tek dideleri kızıl kan olmamış / 555
17- Sevdığım küsmüş bana gitdi veda eylemedi / 555
18- Yar müjen oklarını vurma sakın her dem bana / 556
19- Senema hüsnünü her kim ki görür hayran olur / 556
20- Lâ na kabil olamaz bi-ilim insan olamaz / 556
21- Ey kemân- ebru nedir uşşakına cevrin senin / 557
22- Esiri tutsağı aşkem cüda düşdüm vatanımdan / 558
23- Efendim var mıdır ben tek diger bahtı kare bilmem / 558

PETRE/PETRO.....560

PIRUŞAN (Âşık).....562

- 1- Bağlar diktik, ağaçları yetirdim / 562

PÛRYÂNÎ (Âşık).....564

- 1- Dedim dilber var mı, sen gibi güzel / 564
2- İlmi olsa da boş emelsiz adam / 565
3- Dünyalık hâlimiz sorar bazısı / 565
4- Bir dedem var idi tiryakiydi çok / 566
5- Bir kimsede hakkın kalırsa kesir / 566
6- Defterinde ismim bulunmasında / 567
7- Bu âlem her biri bir yola gitmiş / 567

RÂDETÎ (Âşık).....568

- 1- Nedendir sevdiğim dilber benimle iltifat etmez / 568
2- Baygunun meskine zatı yarısa / 568

RESMÎ (Âşık).....570

- 1- Benim şahım benim canım Ali'dir / 570
2- Hudâ aşıkların gönlün uyandır / 571
3- Can ü başa kalmazız Al-i Abayi canlarız / 571
4- Ey ser-i ceş-i velayet tac-ı şahan-ı veli / 572
5- Ne sözüm var diyecek dinlemeye yâre benim / 573
6- Bu gün ben bir güzel gördüm / 574

SABRÎ(YA).....575

- 1- Ulilebsara bir ders-i teemmül cümle meşhûdat / 575
2- İzdırab-ı kalbime vakıf iken pek âşikâr / 576
3- Nev-icat bir destan eyledim tahrir / 576
4- Gülşen-i hüsnünde şeydâlar gibi / 578

SADAÎ (Âşık)	579
1- Çık salın ey benim kendi efendim / 579	
2- Ziya bahşoldu âfâka nikâbın kaldır ey mehrû / 580	
3- Vücûd- u âdemden ey dil-i cânâ / 580	
4- Terk edip bizleri gözden bırakma / 581	
5- Yeter cevreyledin dilber bu candır etme sultanım / 582	
6- Dilde vird-i sırr-ı pünhânımdır Allah hû diyen / 582	
7- Dilbera çatma gözün kaşın demez miydim sana / 582	
8- Bende meydan bende eş'âr bende sohbet bende var / 583	
9- Yar yürü şimden geru hercayi ben sevmem seni / 583	
10- Azm-i rahlet bir yana bu kahr-i gurbet bir yana / 584	
SÂFÎ (Âşık)	585
1- Çünkü arzu eyledi bülbül gibi gülüşanı / 586	
2- Gönül kuşu, pek çekilme havaya / 586	
3- Beni bülbül gibi şam ü seherde / 587	
4- Seyyah olup gezdim gurbet elleri / 587	
5- Gedâyî – Sâfî- Mir'atî Karşılaşması / 588	
6- Âyine-i candır bugün ol suret-i zîba / 590	
7- Zuhur-u ruh-u kuds etdi Mesiha ibn-i Meryem'den / 591	
8- Sözümü dinlerdi ol zatı melek / 591	
SARI KÂHYA	593
1- Yedikleri kırk darıca / 593	
SARKİS (Lobuş Sarkis)	595
1- Geldi idi yaz- baharın ayları / 595	
SAYAT- NOVA	597
1- Gavvas olup deryalara dalmışam / 597	
SEFİL (Kul)	599
1- Bugün ben bir güzel gördüm / 599	
2- Şu dünyada zül eden İsa'ya kurban olduğum / 600	
SEFİLÎ (Âşık)	601
1- Nedir benim kara bahtım / 601	

SELİSÎ (Âşık)	602
1- Gel benim sevdiğim şehla bakışım / 602	
2- Kalsın mı gönül böyle kasavetlü efendim / 603	
3- Şahâ uşşaka hüsnün gülleri elverse dermeklik / 603	
4- Tâb-i hüsnün meh-i enverde yokdur sevdiğim / 604	
5- Yar sana benden kıyam olsun dedim olmaz dedi / 604	
6- Gel azizim yar-i sadık bil hâki / 605	
7- Mürdehânedir bu âlem ey civan / 605	
SERHOŞOĞLU (Âşık)	607
1- Sarrafların meclisinde sayıldım / 607	
2- Bir melek-simaya gönül düşürdüm / 607	
SERSERÎ (Sefil)	609
1- Ben bilirdim daha müddetimiz var / 609	
SERÛNÎ (Âşık)	610
1- Ben çekerim âh ü zârı / 610	
2- Fem-i hup söz gûş eyleriz / 611	
3- İsmi binbir adlı celil Yezdane el değmedi / 611	
4- Gine hüznün bahçesinde dal dala sarmaşmış / 611	
5- Nas içinde böyle güzel bir nevcivan gelmemiş / 612	
6- Beni sevdalara daldın kadd-i dalım kiminsin sen / 613	
7- Hangi usta çırağsın ver selamın ince var / 613	
SERVERÎ/SÛRÛRÎ (Âşık)	615
1- Nâmerdî insana etmem müdara / 617	
2- Hüsne mağrur olma ey yüzü mâhım / 618	
3- Hüsne mağrur olma (2. Versiyon) / 618	
4- Neynaram dünyanın yuzın yağutmıdır / 619	
5- Ğubaysi yokudur yonu taşınan / 620	
6- Eser aşkın yeli eshara karşı / 620	
7- Cihan kahramanı Rüstem olsam / 621	
8- Ol tahakküm yüz tutup ayitse insana men / 621	
9- Heyet-i celâlinde o şah girdi çok kana kızıl / 622	
10- Dembedem âyine-yi devrana kılsan intizar / 622	
11- Bahar erse bana vakt-i hazandır gurbet ellerde / 623	
12- Meded bülbül gibi düşdüm cûda bir gönçe-yi terden / 624	
13- Ben şeyhü'l-eleste verdim ikrarı / 624	
14- Geleydi felekden ol gün ol saat / 625	

SEYRÎ (Âşık)	626
1- Hey peru şeklin beni Âdem desem elverir / 626	
SEYYAHÎ (Âşık)	627
1- Dehre geldim geleli hak vermedi haram bana / 627	
2- Gizleyüp kalbinde eylersin nihan / 627	
3- Bir kadeh nûş eyleyüp sen ey peri pervaz ile / 628	
4- Seherde bülbülü zâri kıldırır / 629	
5- Tükendi ömürüm kalmadı tahyir / 629	
SUZÎ(YA) (Âşık)	631
1- Sen getirdin bâşıma bilmez idim sevda- yı aşk / 632	
2- Fevt-i fırsat etme ey dil dem gelir devran geçer / 633	
3- Dil mürgü yine zülf-i sitemkâre dolaştı / 633	
4- Cam tuta sâkî ki bezme cem olan mestâne hep / 633	
5- Mürğ-i dil uçtu kafesten lâne olmuş olmamış / 634	
6- Pervânede yok şem'alara yanmada pervâ / 634	
7- Nevnihâlîm bezme gel serv-i hırâmân olmasın / 635	
8- Geldi yârim bezme bak destinde susuz câmı var / 635	
9- Âşkın biz dil-i virânını bilmez değiliz / 635	
10- Abd-i mahlûkum sana âzâd et Allah aşkına / 636	
11- Ey tabib-i üftâde aşka deva olmaz mı ya / 636	
12- Düştü sahra- yı aşka dil gezer misal-i Mecnun / 637	
13- Şem'i hüsne târ-ı giysûlar yine olmuş nikâb / 637	
14- Üfdade-i aşkın yine gavgaya mı düşmüş / 638	
15- Şem-i ruhsarına ey şuh dolandır pervaneler / 639	
16- Çıkmak istermiş bu tenden cana olsun elveda / 639	
17- Dağ-ı aşkı lâle-veş sinemde büryan eyledin / 639	
ŞAHAN/ŞAHANOĞLU (Âşık)	640
1- Benliğinle girme aşk deryasına / 640	
2- Kâmiller oturmuş şerhat eylemiş / 641	
ŞERMÎ (Âşık)	642
1- Gönlünden giderme ben derd- mendi / 643	
2- Gurbet illerine gitti efendim / 643	
3- Hayf oldu, dünyada arzuhalimiz / 644	

ŞİRİN (Âşık)	645
1- Dembedem mecrûh eder âşıkları vermez amân/ 645	
2- Gözyaşıyle nâme yazdım sana yar / 645	
3- Ey dilâ şimdiki hublar okunu yaya çatar / 646	
TALİBÎ (Âşık)	647
1- Bana şâd ol derler neme güleyim / 647	
2- Bak ne işkence kuruldu hele sahra yüzüne / 647	
TATOS (Âşık)	649
1- Hak Talâ'dan dileğim bu / 649	
2- İlâhi arzani kılsan beni / 650	
3- Hacayıp göreyim der isen / 651	
4- Kimsenin gönlünü yıkma / 652	
TURABDAR (Âşık)	653
1- Dudu musun , kumru musun hoş bülbülüm küsme gel / 653	
2- Ben bir demir kilidiyim / 654	
3- Leyl u nehar intizarım çekerim / 654	
TURABÎ (Âşık)	655
1- Selamet kûşesin tutsam bir şaşkın geda derler / 655	
TÜCCARÎ (Âşık)	656
1- Dil, ciğerim intizarda, mâh ile tâbân budur 657	
2- Hicran otağında, gam köşesinde / 658	
3- Etrafı dayalım, desti şânelim / 658	
4- Ahıska'dan çıktım, yolda gelirken / 659	
5- Âşık Tüccarî- Vali Paşa Kızı Rivayeti / 660	
URFANÎ (Âşık)	662
1- Bir garip bülbül misali gülşeni gözler gözlerim 663	
2- Bilmem şeker midir, yoksa bal mıdır 664	
3- Eflatun sağ değil, Lokman dirilmez 664	
VARTAN (Âşık)	666
1- Ezel benim şu cihana geldiğim / 666	
YAKUBÎ (Âşık)	670
1- Mentivarım ederim / 670	
2- Dil-hanem hiç karar etmez tecelli eyle ya Allah / 671	

YEKSANÎ (Âşık)	672
1- İstemem alemde gayrı meyveyı / 673	
2- Kur'an yazılırken arş-ı rahmanda / 673	
ZALALAT (Âşık)	674
1- Kurban olam yaradanın özüne / 674	
2- Gine çıkdım yüce dağlar başına / 674	
3- Çıktım yücelere seyran eyledim / 675	
ZAYİFÎ (Âşık)	676
1- Behey âdem deme malım mülküm var / 676	
ZEKÎ (Âşık, Sarkis)	677
1- Gönül ehline gam bulunmaz amma / 680	
2- Dilde cevân eder meyl-i muhabbet / 680	
3- Dilde cevlan eder meyl-i muhabbet (2. Versiyon) / 681	
4- Kamû mahlûk u mevcûdat sana hep bendedir Yârab / 681	
5- Yâr ile aramda benim ağıâr mı sorarsın / 682	
6- Dahîl-i bezm-i muhibb-i hânedân olduk yine / 682	
7- Ey tabib eyle müdâvat derd-i bî- dermanıma / 683	
8- Vallahi fenâ bu kâr'ın encâmı / 683	
9- Gönül ehlinde gam bulunmaz amma / 684	
10- Ey gönül uşşâka arz-ı dîdâr et / 684	
11- Gayri ben seninle ey bî- mürüvvet / 685	
12- Bir adam tutulsa mühlik bir derde / 685	
13- Tasaddur eyleme sadra o bir âli nesebtendir / 686	
14- Ah efendim çekilir dert değil edvar-ı felek / 686	
15- Âşıkı hayranı oldum ben bu âb-ı zemzemin / 687	
16- Fûruğ- u şem-i ruhsarı çerağ-ı dağ uyandırdı / 688	
17- Şiirlerinden dörtlükler / 688	
18- Ah bûd u na-bûd-u gerdûn-u dîna / 690	
ZEVKÎ (Âşık)	691
ZEYDÎ (Âşık)	692
1- Yarabbim seni affet devranım unutmuş / 692	
2- Gel gidelim kömür gözlüm / 692	

ZİKRÎ (Âşık)	694
1- Bu zümre-i gül şah Kızılbaşı desinler / 694	
2- Bağ-ı muhabette verirdin her kim / 695	
ZİYNETÎ (Âşık)	696
ZÛLÂLÎ/ZÛLÂLOĞLU (Âşık)	697
1- Hey peri hüsnün bağına gülşen de desem elverir / 697	
2- Olmadı olmaz bana meyli vefası bahdımın / 698	
3- Ey hüsn-ü mâhitab açmasın nikâb / 698	
4- Ya îlâhî hikmetinden zaman asman sarsılır / 699	
5- Letavet madeni ey melek-sima / 699	
ŞAİRİ BELİRSİZ (Lâedrî)	700
1- Bugün seyr eyledim Hak divanını / 700	
2- Seyr ederken seyran oldum dağlar mekânım benim / 700	
3- Ademoğlu varlığına güvenme / 701	
4- Sağ olsun sevenler beni sağ olun / 701	
KÛRTÇE NEFESLER/İLAHÎLER	702
1- Hîsûs Hekîmê Mezin / 702	
2- Xwedê Ew Ne Çiye / 703	
3- Guhneh Berekê Girane / 703	
4- Doje / 703	
5- Bihûs (Perçaê A) / 704	
6- Bihûs (Perçaê B) / 704	
7- Nimêj Ji Boy Dena Ruhê Paqij / 704	
8- Nimêj Ji Hogîn Sûrb Re / 705	
ASURÎ HİRİSTİYANLAR'IN KÛRTÇE "LAWÎJ"LERİ	706
SÖZLÛK	715